

מדד השלום ינואר 2017

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

חודש ינואר היה עתיר אירועים רלוונטיים לענייננו. התמקדנו בארבעה נושאים: במדיניות הרצויה בעיני הציבור של ישראל ביחס ליהודה ושומרון/הגדה על רקע תחילת כהונת הנשיא האמריקני טראמפ; בשאלת מדיניות האכיפה נגד בנייה בלתי-חוקית של יהודים וערבים בישראל על רקע אירועי אם אל חיראן; בהבטים שונים של הפרשיות שעליהן נחקר ראש הממשלה כולל אמון במשטרה וביועץ המשפטי; ועל רקע חשיפת השיחות בין ארנון מוזס לנתניהו - ביחס הציבור כלפי גופי התקשורת בישראל.

הרחבת הבנייה ביהודה ושומרון/הגדה - לאחרונה הכריזו פוליטיקאים ישראלים מהימין כי עם תחילת כהונתו של הנשיא טראמפ, נפתח גם באזורנו עידן פוליטי חדש, וכי על ישראל לנצל הזדמנות זו ולהרחיב את הבנייה ביהודה ושומרון/הגדה. מתברר כי הציבור היהודי פחות נלהב מאותם פוליטיקאים: 50% חושבים או בטוחים שלא נכון כעת להרחיב את הבנייה, לעומת 45% שחושבים או בטוחים ההיפך. פילוח של התשובות לפי מחנה פוליטי מעלה, כצפוי, כי העמדה בעניין זה נגזרת מן המיקום הפוליטי של המרואיינים על פני הרצף ימין שמאל מדיני-בטחוני. פילוח על פי הצבעה לכנסת בבחירות האחרונות מראה כי המפלגה שמצביעיה תומכים בעוצמה הרבה ביותר בהרחבת הבנייה היא יהדות התורה (83%). לעומת זאת בקרב מצביעי כולנו, שגם היא חלק מן הקואליציה הנוכחית, הרוב (58%) הם נגד הרחבת הבנייה בשטחים. בציבור הערבי יש רוב ברור למתנגדים להרחבת הבנייה (78%).

סיפוחם לישראל של חלקים מיהודה ושומרון/הגדה: ביחס לסיפוח חלקים גדולים מיהודה ושומרון/הגדה על רקע חילופי השלטון בארה"ב, רעיון שגם הוא הועלה על ידי אותם פוליטיקאים מן הימין, הציבור היהודי מסויג עוד יותר. רוב קטן (53%) חושבים או בטוחים שלא צריך לנצל את ההזדמנות של חילופי הממשל ולספח כרגע חלקים גדולים מהשטחים. עם זאת, מעט יותר משליש (37%), גורסים ההיפך מכך. רוב התמיכה בסיפוח מגיעה כצפוי ממי שמגדירים עצמם ימין מדיני-בטחוני (ואלה מהווים 52% מהציבור היהודי), אבל אפילו במחנה זה אי אפשר לדבר על הסכמה סוחפת לסיפוח. כמו בעניין הרחבת הבנייה, גם בשאלת הסיפוח התמיכה החזקה ביותר

נמצאה אצל מצביעי יהדות התורה (72%). בציבור הערבי ההתנגדות לסיפוח חזקה באותו שיעור כמו ההתנגדות לבנייה.

זכויות לפלסטינים במקרה והשטחים יסופחו – רצינו לדעת איזה מעמד פוליטי לדעת הציבור בישראל תצטרך ישראל לתת לתושבים הפלסטינים המתגוררים בשטחים והיה ואלה יסופחו אליה. ובכן, מן הסתם למגינת לבם של מי שחולמים על מדינה אחת עם זכויות אוניברסליות לכל תושביה, לפחות כיום התפלגות העמדות בשאלה זו בציבור היהודי היא חד-משמעית נגד: רק כרבע (24.5%) מחזיקים בדעה שצריך לתת לפלסטינים מעמד של אזרחים במצב של סיפוח. השאר נחלקים בין הסבורים שיש לתת להם "מעמד של תושבים שהוא פחות מאזרחות, למשל אין לאפשר להם להצביע בבחירות" (30%), לבין הסבורים ש"אין לתת להם מעמד כלשהו מעבר למה שיש להם היום" (31.5%). מעניין כי בקרב מי שהגדירו עצמם שמאל לגונו רק רוב קטן (55%) סבורים כי במקרה של סיפוח יש לתת לפלסטינים אזרחות ישראלית. כמו כן, כפי שמראה התרשים, שאלה זו כנראה הביכה את השמאל - שיעור מי שסרבו לענות עליה או לא ידעו את התשובה היה גבוה מאוד. במרכז, כשליש סבורים שאם יסופחו השטחים יש להעניק לפלסטינים שם אזרחות, ובממוצע בימין כ-10% בלבד חושבים כך. בציבור הערבי 62% תומכים בהענקת אזרחות לפלסטינים בשטחים שיסופחו – אם יסופחו – לישראל.

מדיניות האכיפה נגד בנייה לא חוקית של יהודים וערבים בישראל: רוב גדול (71%) מהציבור היהודי תומכים בהחלטה שקיבל לאחרונה ראש הממשלה נתניהו להחמיר את אכיפת החוק נגד בנייה ללא אישורים מתאימים ביישובים הערביים בישראל. בה בעת, רוב גורף של 79% סבורים שהיחס של המדינה כלפי חריגות בנייה בישראל צריך להיות שווה כשמדובר באזרחים יהודים וערבים. את הסתירה לכאורה בין העמדה העקרונית בזכות אכיפה שוויונית לבין התמיכה בהחמרת האכיפה נגד בנייה בלתי חוקית ביישובים ערבים ניתן ליישב חלקית לפחות לאור הממצא שמחצית הציבור היהודי (וכ-70% בימין) דוחים את הטענה כי הבנייה הלא חוקית ביישובים הערביים היא תולדה של הכרח, כיוון שממשלות ישראל לדורותיהן לא התחשבו בגידול האוכלוסייה הערבית, לא הגדילו את שטחי הרשויות המקומיות הערביות, ולא אפשרו הקמת יישובים ערבים חדשים. רק 38% בציבור היהודי, רובם המכריע מהשמאל וגם אי אילו מהמרכז, מסכימים לטענה זו. בציבור הערבי כשלושה רבעים (74%) מתנגדים להחמרת מדיניות האכיפה שעליה הכריז נתניהו וכשיעור הזה (76%) מקבלים את הטענה כי הבנייה הלא חוקית היא תוצאה

של המדיניות הלא מתחשבת של ממשלות ישראל לדורותיהן. עם זאת, כ- 87% סבורים כי יש להתייחס באופן שווה לחריגות בנייה של יהודים וערבים.

האמון במשטרה - אירועי אם אל חיראן והחקירות בעניינו של ראש הממשלה הציפו את שאלת האמון הציבורי במשטרה. מתברר כי אמון הציבור היהודי במשטרה הוא מוצק למדי. 58% מקבלים את גרסת המשטרה כי המורה הבדואי יעקוב אל קיעאן נורה על ידי השוטרים משום שניסה לבצע פיגוע דריסה שהביא למותו של השוטר ארז לוי. זאת לעומת רוב עצום (80%) בציבור הערבי שאינם מאמינים לגרסת המשטרה בנדון. שיעור דומה (60%) בציבור היהודי מאמינים כי אנשי המשטרה מנהלים במקצועיות ובאובייקטיביות את החקירות בפרשיות שבהן מעורב ראש הממשלה. גם בשאלה זו הציבור הערבי אינו נותן אמון במשטרה – שיעור המאמינים כי החוקרים פועלים במקצועיות ובאובייקטיביות (30%) נופל בהרבה משיעור מי שסבורים ההיפך (50%).

ומה באשר לטענת מפכ"ל המשטרה כי על חוקרי המשטרה מופעלים לחצים מצד מקורבי ראש הממשלה? שיעור אלה בציבור היהודי המאמינים לדברי המפכ"ל והסבורים כי ראש הממשלה נתן אור ירוק להפעלת לחצים אלה (45%) עולה במידה ניכרת על שיעור הסבורים כי ראש הממשלה אינו עומד מאחורי הלחצים הללו (36%). בציבור הערבי יש רוב (58%) הסבורים כי נתניהו נתן למקורביו אור ירוק להפעיל לחצים על חוקרי המשטרה העוסקים בפרשיות שבהן הוא מעורב.

האמון ביועץ המשפטי לממשלה – על רקע הטענה של ראש הממשלה כי השמאל מפעיל לחצים קשים על היועץ המשפטי כדי להפיל את שלטון הליכוד בדרך לא דמוקרטית, שאלנו: "עד כמה אתה סומך או לא סומך על היועץ המשפטי שיקבל החלטה בנושא הגשת כתב אישום באופן מקצועי, מבלי להיכנע ללחצים כאלה או אחרים?" התפלגות התשובות בשאלה זו ברורה: 60% הציבור היהודי סומכים על היועץ המשפטי שיעשה את מלאכתו נאמנה. כמו בעניין המשטרה, בציבור הערבי שיעור מי שאינם סומכים על היועץ המשפטי (47%) עולה על שיעורם של מי שכן סומכים עליו בהקשר לחקירות ראש הממשלה (37%).

מדוע הקליט נתניהו את מוזס? 35.5% מהציבור היהודי מאמינים לקו ההגנה של נתניהו כי הוא הקליט את שיחותיו עם ארנון (נוני) מוזס, הבעלים והעורך של העיתון ידיעות אחרונות, כדי שתהיה לו הוכחה שמוזס ניסה לסחוט אותו, בעוד ש- 50% אינם מאמינים לו. בציבור הערבי שיעור מי שאינם מאמינים לנתניהו גבוה עוד יותר (60.5%).

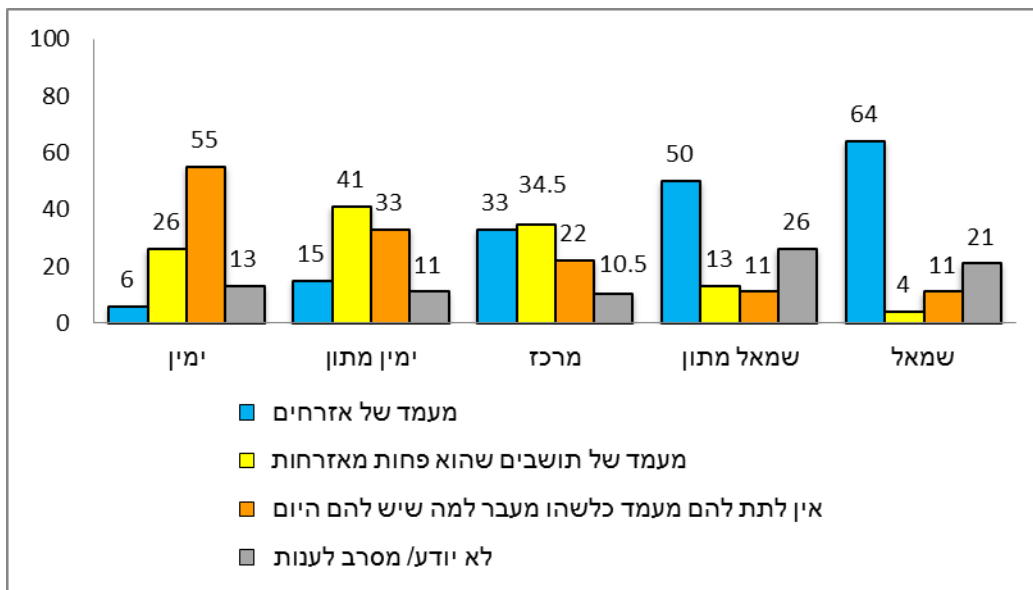
מתי על נתניהו להתפטר אם יוגש נגדו כתב אישום – על רקע אי האמון שלעיל, אין תמה כי רוב הציבור היהודי (52%) מחזיקים בדעה כי אם יוגש נגדו כתב אישום, על ראש הממשלה להתפטר לאלתר מתפקידו למרות שעל פי החוק היבש אין הוא חייב לעשות כן כל עוד לא הורשע ונדחה ערעורו על פסק הדין. בציבור הערבי שיעור התומכים בהתפטרות מיידית עם הגשת כתב אישום מגיע ל- 71.5%.

אמון בגופי התקשורת בישראל: על רקע חקירת מוזס ומערכת היחסים בין עיתוננו לראש הממשלה, בדקנו החודש את מידת האמון של הציבור באמצעי התקשורת. למעשה, ממצאי הסקר מראים על חוסר אמון עמוק במדיה לגוניה. בתחתית סולם האמון ניצבת העיתונות המודפסת שרק ל-15% בציבור היהודי ול-18% בציבור הערבי יש הרבה או די הרבה אמון במידע שהיא מוסרת. המידע המגיע מן הרשתות החברתיות זוכה לאמון של 19% בלבד מהציבור היהודי ושל 14% מהציבור הערבי. המידע המגיע מן הטלוויזיה זוכה לאמונם של 29% מהציבור היהודי ושל 17% מהציבור הערבי. ואילו המידע שמוסר הרדיו זוכה לאמון של 30% בציבור היהודי ושל 18% בציבור הערבי.

מי, או מהם הגורמים הפוגעים, או עלולים לפגוע בחופש העיתונות בישראל? בשאלה זו בחנו ארבעה גורמים: הצנזורה הצבאית, התערבות של גורמים ממשלתיים, תגובות באינטרנט (טוקבקים), והתערבות של מוציאים לאור או בעלים של גופי תקשורת. בראש סולם הגורמים העלולים לפגוע או כבר פוגעים בחופש העיתונות בישראל לדעת הציבור נמצאת ההתערבות של מוציאים לאור ובעלים של אמצעי תקשורת (73% בציבור היהודי ו- 57% בציבור הערבי סוברים כך). במקום השני נמצאת התערבות של גורמים ממשלתיים (69% בציבור היהודי ו-67% בציבור הערבי). שיעורי הסבורים כי טוקבקים והתחרות בין אמצעי התקשורת פוגעים בחופש העיתונות הם מעט נמוכים יותר הן בקרב היהודים והן בקרב הערבים. רק ביחס לצנזורה הצבאית יש רוב בציבור היהודי (54%) לדעה שהיא אינה פוגעת בחופש העיתונות, עמדה שניתן להסבירה ברגישות הרבה של ציבור זה לכל מה שקשור לענייני ביטחון. בציבור הערבי 60% סבורים כי הצנזורה הצבאית כן פוגעת בחופש העיתונות.

מדד המשא ומתן: 45.9 (יהודים - 44.0)

תרשים החודש: ואם ישראל תספח שטחים ביהודה ושומרון/בגדה, איזה מעמד פוליטי היא צריכה לתת לתושבים הפלסטינים בשטחים אלה לאחר הסיפוח? (% יהודים, לפי מחנה פוליטי)

מדד השלום נערך בחסות תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים (אוניברסיטת תל אביב) ומרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות של המכון הישראלי לדמוקרטיה. הסקר נערך בטלפון ובאינטרנט על ידי מכון המחקר "מדגם" בתאריכים 30 בינואר-1 בפברואר 2017, בקרב 600 מרואיינים (500 יהודים, 100 ערבים), המהווים מדגם ארצי מייצג של כלל האוכלוסייה הבוגרת בישראל בגילאי 18 ומעלה. טעות הדגימה המרבית לכלל המדגם - $\pm 4.1\%$ ברמת בטחון של 95%. ניתוחים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי. <http://www.peaceindex.org>